

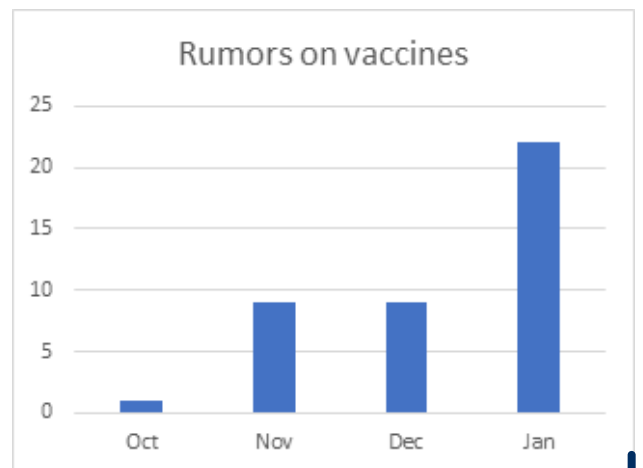
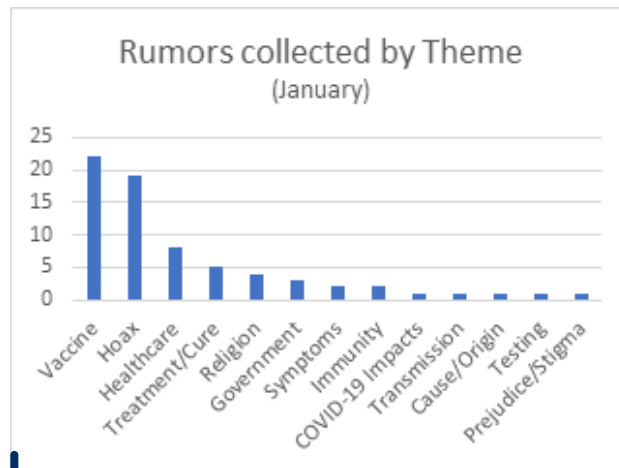
Su “Salig Bangsamoro” na nyaba I rumor bulletin na Rooted in Trust Philippine sa umang dwaka padyan. Su “Rooted in Trust” na yalun banguluan na su internews sa yanin kahanda na endu makampen su kabegkapayapat nu mga bityala magidsan I global endu local a mga dalpa. Sya sa pilipinas, yanilan pokus na su Mindanao, labi lawan den sya sa ludep na Bangsamoro Autonomous Region in Muslim Mindanao (BARMM).

Nin ba i Katitimpunan a dikena bnal a bityala sa BARMM?

Kanu nyaba pibpepenan a bityala, pinamili nami I mga bityala a dipakatidtu a belapat kanu dalpa makapantag kanu COVID-19 vaccine, endu minenggay kami sa mga mapya a bityala a det naw katawan a maka sapal kanu kapebpayapat nu mga bityala a kena benal sya kanu dalkpa.

Bityala a dikena benal sa bakuna na migkapulo sa barmm sa 144% kanu January nu 2021 iganat sa December kanu 2020 endu nyabu ba i pinakanambityala kanu tuba a ulan-ulan. Ika-pat skanin mnm kanu mga pembityalan na taw iganat sa kanu September nu naypus a lagun a nakaapas sa 8% kanu tuba a dikena bnal a mga bityala. Ikatlu kanu nyaba mga dikena bnal a bityala na pedtalu sa su bakuna sa covid-19 na makapatay endu lalayun pegkulang kanu kadakel na taw. Su tuba 8% na timbang langun pedtalu sa dilikado i bakuna kanu mga wata. Su kaped mnm na pedtalu sa bakuna antu na adn microchips nin; su bakuna na kna bnal; taman sa nakadtalu silan sa di silan mapabakuna sabap sa kna silan gapangimbenalan. Taman sa adn pan nakadtalu sa su bakuna na pakagked sa taw sa di nin kapangadn sa wata; endu adn Simbul nin a gembu

Mga data a nakwa ganat kanu January 26 endu nakabpun kanu mga pinggula a online endu offline a kina pangwa sa data.

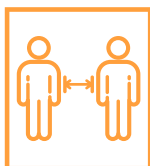
Practice minimum health standards

WASH HANDS

WEAR MASK

MAINTAIN SOCIAL DISTANCING

AVOID CROWDED PLACES

For more information, you may watch and tune in to:

SINDAW RANAW
The Coalition of Moro Youth Movement
FB: [CMYM Online News](#)

S'BANG KA MARAWI
FB live: Monday to Friday
6:30 – 7:30 PM

SALIG BANGSARADIO
[Soundcloud](#)
[Spotify](#)

This week's bulletin answers three rumors related to community concerns on the new COVID-19 variants, vaccine safety, and vaccine components.

SALIG BANGSAMORO
COMMUNITY BULLETIN | FEBRUARY 2021

Ngin den ba i pedtalun na mga taw?

RUMOR #1 so COVID-19 a bago na mga bitiyala a pakaagaw sa akal nu mga taw.

“Su bago a sakit a COVID-19 a nakapabpun sa Europ endu sa USA na mas makagilek endu mabagel uged na dapon ged minatay nin. Sya sa cotabato city, na ten e taw a ya maytu naalatan u nya a sakit na kena nilan bun gageram sa tidu tidu. Gatawan tanu so mga kaper a pebpasitive amengka gulan tano so RT-PCR test anantu na makakeru kanin, pinaka masla gaawa nin so taw antu na naarenan na COVID-19 .Umangkuwana na ditanu bamamantag so nya a sakit kagina gagatanu pon pegkempen so mga sintomas u nya sakit. Ten e taw a minatay sya sa COVID-19, na tuba a mga taw na malala ren ged e sakit nin. Langun nilan na mukit bun sa kapatay apiya dala virus. COVID-19 na dala bun u ged na bitiyala a pakaagaw sa akal nu mga taw sa ten e galini makapantiyali sa kuta. “(mama doctor, 60+ umul nin,)

Rumor risk level: Medium

Platform: Facebook
Comments: 11

Reactions: 72
Shares: 43

Sawal

Su nyaba a bitiyala di pakasugat na ini-post na isa a doktor sya sa Cotabato city, sa pedtalu nin sa su COVID-19 pantag kanu bagu a balangan nin na isa bu a ukit a ipapegkagilek kanu taw.

Su bagu a klasi nu COVID-19 na benal, endu importunate salkitaw I katawan tanu inya ka endu katawan tanu o ngin I det a gaulan tanu. Su mga scientists na natun nilan atawka nelay nilan su nyaba nakabagu banya a klasi nu COVID-19 sya kanu bala bala kanu dunya, lusa sa United Kingdom (klasi B.1.1.7), lusa South Africa (501.v2), endu sa Brazil (B.1.1.284).

Mas malengkas su kabelapat nin kumin sa kanu nabpunan nin a COVID-19 uged na dala po ibidinsya sa mas mabagel I tama nin atawka ka sakit a paka enggay nin atawka malengkas I kapag kadakel nin kanu bilang nu minatay sa COVID-19. Madakel a mga pangagi I pinggula endu gatawan ba talaga ngin su nyaba. Sya salkitaw a bansa atawka ka dalpa, su Department of Health na naka enggay sa 17 a kasu na nakakwa sa UK variant anya sya sa dalpa tanu.

- Nuna na kasu, nakabpun sa UAE kanu January &, Taga Quezon City endu nabagel den
- 12 a local a nakapamagalta lusa Bontoc, Mountain Province
- 2 mimbalingan a nag abroad a mga Filipino ebpun sa Lebanon
- 2 lusa La Trinidad, Benguet endu Calamba City, laguna

Sya menem kanu mga ped, lusa Sulu na minggula silan sa 14-day lockdown kanu January 4 ka endu ka makatangka su mga taw kanu bagu a klasi na COVID-19 a nelay lusa pagubay nilan a lugar man su Sabah. Su kabeg stricku menem sa kaped travel na naka sundul sa January 18. Sa Cotabato City, aden OFW a dala bun etuy na symptoms uged na naka tagapeda sa aden COVID-19 UK variant kanu January 26.

Su Ministry of Health nu Bangsamoro Region na pidtalu nilan sa su OFW na salid bun a pedtyakapan mga taw a penggalbek sa kabangamot. Pinakamapya a enggulan para madsanggilan nu ginawa taw endu su mga pamilya tanu su nya ba kapegkadakel na mga bagu a sakit na dikena kagilek uged na su katuntay sa kanu nya ba. Ipalalayun su adat a kapenggagas sa lima, kapenggamit sa masks amengka belyu sa walay, ka-maintain sa isa ka metro a pagaltan, kapangabung sa masimpit a kabamagubay, nandu wasto a adat sa kapembatuk amengka sya sa madakel a taw.

Nando tademan tanu e su katibayan nu virus/ kanam na embidabida e ukitin siya kanu mga tao kagina mapakay a yanin ipailay na (batok, mayaw, matenggaw nando kaped pan) uged na su kaped kasi na dinin ipabagilay sunamba a mga tanda. Su kaalit nu sakit na sigi bun e kablakaw nin kabagalat nin kanu ped a taw na su mga matuwa nando mga malmo edsasakit na kaalatanin suntuba.

DIKA MAPADTADAY SU KA'ABUNG NENG KA, UNUTAN TANU SU MGA DET A PENGGULAN

Ngin den ba i pedtalun na mga taw?

RUMOR #2

Su Covid 19 Vaccines na pakapatay sa taw

"Italus nilan bun i kapembaccine apiya kinapasar na kinapatay ni Tiffany Dover. Aden siya link a makaenggay ko sa kanu enten i galini. U dikaw galini pebpatay na dakaw papemvaccine. Nan sa bieang a si Tiffany na dikena benal, asal bu i nan. Dikena den sekanin." (Aden screeshot picture nin a duwa kataw a babay a pagidsan sa buntal a si Dover kun) (Mama, 26-35 i umul nin)

Rumor risk level: High

Platform: Facebook
Comments: 2,200

Reactions: 825
Shares: 937

"Gapakasangan kami den ged. Diyaku mapavaccine amengka punan na kapatay ko." [Aden social media card nin a kanu local media organization Brigada News a aden pan pelalis a ulo a niyanin pedtalun: 23 kataw i minatay na vaccine; endu niya pedtalun nu subtext nin; 23 a nurse siya sa walay a gagkineg-kineg a minatay ka napatebek silan sa pfizer covid 19 vaccines lusa Norway endu minatay a mga matuwa a aden bun danden dalu nin.]

Rumor risk level: High

Platform: Facebook
Comments: 50

Reactions: 172
Shares: 361

Sawal

Su bakuna na kena pinangaden para kasakit sa mga taw. Mana su nadtalu sa kanu nona a bulletin na Salig Bangsamoro, su bakuna na nyabuba i makadtabang sa kanu langun na taw sa dili nin kakwa sa sakit. Napatunayan den i kasla na kabegkagaga na bakuna sa kanu mga nona a mga sakit a dili tanu den gailay atawaka kagedam saguna. Su bakuna na mana bun gamut a lalayon tanu baginumen, aden side effect nin sa kanu lawas nu isa a taw ugeda na gaawa bun sa pila gay. Su kinaludsu nu kabem bakuna sa madakel sa dalpa sa intilu nu dunya, madakel su kailay tanu a mga idsa makipantag sa kasiguradwan nu nyaba a bakuna.

Su video ni Tiffany Dover, nurse manager sekanin na hospital sa United States na guna kun sekanin mabakuna na Pfizer-BioNTech na nahimatay sekanin. Uged guna maka-recover si Tiffany Dover na midtalu-talu sekanin sa US-based news, yanin pidtalu na aren bun danden sakit nin salakaw pan sa COVID-19 antuba i nadsabapan na kina-himatay nin antu. Pidtalu nu US Center for Disease Control na amengka su taw ka mahimatay sa kapasadin mapabakuna, kena into sabap sa bakuna, aden antu su taw ant una kagilekan atawaka aden benggedamen nin.

Su nyaba na magidsan bun sa kanu bityala antu a aden kun 23 a mga taw lusa Norway a minatay silan kinapasad silan mabakuna. Ya kadtalu nu Norwegian Institute of Public Health sa kanuntuba a bityala, na su taw a aden bun danden benggedamen nin na aden antu na kapasang sa kanu mga side effects nu nyaba a bakuna. Kagina apyasu manot bu ged a side effect na mapakay a makagkababa sa kanu lekanilan a immune system sabapin sa matwa den silan. Sabap sa kanu nyaba a mga bityala na bagingat den ged su Norwegian government sa kanu mga matuwa a papem bakuna.

- Su World Health Organizations na nadtalu nilan
- su balangan na mga taw a dili det a mapabakuna. Su mga taw a allergic sa kanu mga simbul nu vaccine.
  - Magingay
  - Mga wata a mababa sa 16 i umul nin.

Tanudan tanu bun i su taw makapabakuna na aden side effects a magedam nin. Nadtalu na Pfizer-BioNTech su mga mapakay a magedam nu taw isa atawaka dwa gay mapasad sekanin mateb'k na bakuna.

Sya sa waga a nateb'kan

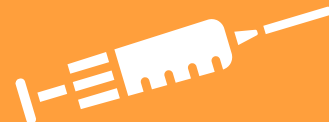
Masakit | Bel'bag | Kaliga

Sya kanu lawas nu taw

Panenggon | Kawana bag'l | Kasakit na ulo

Pidtalu bun nu World Health Organization (WHO) a su kadilikado nu sakit a mapakay makanggay salkitanu nu COVID-19 na mas delikado kuminsa sa kanu side effects nu vaccine. Su kapabakuna na kena para bu sa ginawa nengka endu kena bu para sa pamilya nengka, para inya sa kanu intilu na dunya ka endu maawa den su nyaba a sakit.

SU KABUNA NA LIGTAS, KENA INYA PINANGADEN PARA MAKASAKIT SA TAW

Ngin den ba i pedtalun na mga taw?

RUMOR #3
COVID-19 Vaccine na aden sibul nin a gembot

“Nginto paka-ayon kaw sa kabakunan kanu pangontra sa COVID-19, su namba na aren gembot nin? Su COVID-19 vaccines na aren gelatin components nin a nakab pun sa gembot.” sunamba nanaka posted sa link na article sa UAE Islamic body issuing fatwa approving COVID-19 vaccine even with pork).

Rumor risk level: Low

Platform: Facebook
Comments: 10

Reactions: 2
Shares: 7

Sawal

Kanu ped a vaccines na ibangabong kanu sakit mana su flue ataw ka kapegkayaw, measles, rubella, endo chickenpox na aren sekanin gelatin bon kanu ayam na gembot. Su namba a gelatin na penggamiten kanu kaped stabilize na niyan katagan na ped protect kanun live virus kanu kapeg effects nin kanu temperature kanu timpo na transportation sabap kanu namba, aren madakel a concerns nu mga Muslim communities kanun amba naka dalem kanu COVID-19 vaccines , Pfizer BionTech , Oxford-Astrazeneca endo Modern nan aka release den sa full products specifications na aden vaccines components nin.

Aden report , su mga companies na na confirmed nilan na su vaccines ba namba na dalasekanin kasimbuli na pork na sya kinuwa sa gelatin , sa kaped pan na mha bityala na makapalyo nu ped pan a companies na bagumbal endo bagenngay sa COVID-19 vaccines. Su mga mapulo a muslim nadtalo nilan bun a Vaccine with gelatin na dili magubal su kabagagama nin kagina nakaukit bun sa malimpyo a proseso. Ped pan sya na kadakelan kanu vaccines na ipetebek (inject) o bagebun (inhaled) kuminsa pegkanen . Su vaccines na tinalima kanu religious Laws endu umenka di magamig su vaccines na makin den di mapya manggula.

Kanu 2018. aden measles outbreak sakit a belapat nangugula sa Indonesia kinapasad na Indonesian Ulema Council na su Measles endu rubella (mga sakit? A vaccines na haram kun o dikaya na di gatalima sya sa batas na Agama Islam nyanin kun sabapan na su gelatin a nadsabapan a kinakadakel na sakit a measles na nakasot silan sa pinaka mapulo a bilangan a naka 3rd spot

Mangintana tanu muna, malngata sa makauma a mga katigan, papata(guidance) endu certification kanu ped a kompanya sa endu tanu makasiguro sa makwa tanu a vaccines sa COVID_19 na tidto a halal.

SALIG BANGSAMORO
COMMUNITY BULLETIN | FEBRUARY 2021

We welcome your feedback, questions, and suggestions to help local media produce reliable and accurate reporting on COVID-19.
Please contact: **Kia Obang, Data Analyst** (kobang@internews.org) or **Paola Mikaela Alpay, Information Manager** (palpay@internews.org)